

„Натура 2000“ в Черноморския регион

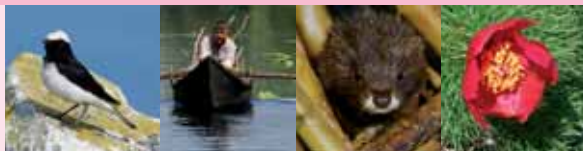
ЕВРОПЕЙСКА
КОМИСИЯ

околна среда

Съдържание

Черноморският регион — разнообразна брегова линия около едно вътрешно море.....	стр. 3
Типове местообитания от „Натура 2000“ в Черноморския регион.....	стр. 5
Карта на териториите от „Натура 2000“ в Черноморския регион.....	стр. 6
Биологични видове от „Натура 2000“ в Черноморския регион.....	стр. 8
Проблеми на управлението в Черноморския регион.....	стр. 10

Европейска комисия Генерална дирекция „Околна среда“

Автор: Черстин Сундсет и Силвия Барова, Ecosystems LTD, Брюксел.

Отговорен редактор: Сузана Веgefелд, Европейска комисия, отдел В2 „Природа и биоразнообразие“, 1049 Брюксел.

Благодарности: Изказваме нашата благодарност на Европейския тематичен център по биологично разнообразие и на отдела за пространствени приложения към Католическия университет в Льовен за предоставените данни за таблиците и картите

Графично оформление: NatureBureau International

Снимки: водеща снимка на предната корица: Силистар, Странджа, © Евгени Динев © www.evgenidinev.com; вмъкнати снимки отгоре надолу: Пъстро каменарче, © Светослав Спасов/www.wildlifephotos.eu; Рибар в делтата на Дунав, © Daniel Petrescu/www.ibis-tours.ro; Европейска норка, © Daniel Petrescu/www.ibis-tours.ro; Яркочервен теснолистен божур © Димитър Георгиев/www.neorhron.com; задна корица: Колония от къдроглави пеликани, © Ивайло Зафиров/www.wildlifephotos.eu

Допълнителна информация за „Натура 2000“ можете да намерите на: <http://ec.europa.eu/environment/nature>

Europe Direct е услуга, която ви помага да намерите отговор на вашите въпроси за Европейския съюз.

Единен безплатен телефонен номер (*):

00 800 6 7 8 9 10 11

() Някои мобилни оператори не предоставят достъп до телефони, започващи с 00 800, или таксуват тези обаждания.*

Допълнителна информация за Европейския съюз можете да намерите в интернет чрез сървъра Europa (<http://ec.europa.eu>).

Люксембург: Служба за публикации на Европейския съюз, 2010 г.

© Европейски съюз, 2010 г.

2010 г. — 12 стр. — 21 × 29,7 см

ISBN 978-92-79-14709-8

doi:10.2779/13332

Възпроизвеждането е разрешено при посочване на източника. Снимките са обект на авторски права и не могат да бъдат използвани без предварителното писмено разрешение на съответните фотографии.

Printed in Belgium

Отпечатано на рециклирана хартия, получила европейски екоетикет за графични хартии
<http://ec.europa.eu/environment/ecolabel>

Пеликани и крави: всекидневие в делтата на Дунав. Снимка: © Daniel Petrescu/www.ibis-tours.ro

Черноморският регион — разнообразна брегова линия около едно вътрешно море

Черноморският регион се простира по посока обратно на часовниковата стрелка около Черно море — от Румъния и България, през Северна Турция и стига до Грузия. В рамките на Европейския съюз регионът е само една тънка крайбрежна ивица, широка около 20 до 60 км, минаваща по почти цялата дължина бреговата линия на Румъния и България и завършваща с поредица от ниски планински възвишения на границата с Турция.

Като цяло Черноморският регион обхваща малко повече от 0,3 % от територията на ЕС, но въпреки това той има достатъчно обособен характер, за да бъде самостоятелна категория. Морето оказва важно влияние върху климата на региона. Влажните крайбрежни въздушни течения смекчават суровия иначе континентален климат. Като резултат зимите са обикновено по-меки по крайбрежието, отколкото по-навътре в страната, като температурите стигат малко под нулата, докато през лятото приятен морски бриз пази от прекомерните жеги.

По-голямата част от бреговата линия е осеяна с дълги, широки ивици сребристи плажове и ниски пясъчни дюни, които се спускат леко към непознаващото приливи и отливи море. На места пясъкът се редува с каменисти заливи и морски скали, високи понякога до 70 м. Скалистите носове, като Калиакра в Северна България, са известни с особено богатата си флора, много от видовете напомнят на съседните Степен и Средиземноморски регион, като яркочервения теснолистен божур (*Paeonia tenuifolia*) и жълтия горчицвет (*Adonis vernalis*).

Скалите освен това са идеален пункт за наблюдение на внушителната есенна миграция на милиони птици. Те летят по Виа Понтика (Via Pontica) — вторият по значимост миграционен път на птиците в Европа. Според оценките всяка есен повече от 90 000 грабливи птици, 30 000 пеликана, 240 000 щъркела, както и хиляди блатни и врабчови птици, минават през Западния Черноморски регион на път към своите места за зимуване.

Зад бреговата линия, като места за кацане на птиците, са разположени стратегически редица крайбрежни езера, блата и лагуни. Някои птици остават само за кратко време, други презимуват тук. Презимуващите популации обикновено нарастват след края на ноември, като достигат връх през периода от средата на януари до средата на февруари. По това време влажните зони и заобикалящите ги полета гъмжат от цветове и шумно оживление. И тогава, също тъй мистериозно, както са се появили, те пак си отиват, поне до следващата зима.

Най-важната влажна зона, разбира се, е делтата на Дунав, която се простира на повече от 4500 км². Това е най-голямата по площ влажна зона в Европа след делтата на река Волга и тя приютава невероятно разнообразие от растения и животни, много от които са изключително редки в останалата част от ЕС. Ето защо не е изненадващо, че тя е една от най-горещите точки на биологичното разнообразие в Европа, а може би е и сред 50-те най-важни влажни зони в света.

Единственият начин за придвижване през този необятен воден свят е с лодка, но стигнете ли веднъж до делтата, очаква ви фантастично преживяване сред дивата фауна — нищо чудно, че това място бързо се превръща в магнит за екотуристите.

През последните 50 години Черноморският регион е бил свидетел на много промени на земеползването. Те продължават и в наши дни. На сушата крайбрежната

зона се използва все повече и по-интензивно за земеделие, промишленост, производство на електроенергия, минно дело, корабоплаване, селищно развитие и, разбира се, туризъм. В резултат на това значителни части от крайбрежието са застроени и това развитие продължава да бъде заплаха за природата на Черноморския регион както в България, така и в Румъния.

Колкото до самото Черно море, това е много дълбоко вътрешно море, бедно на кислород. Поради това по-голямата част от водния стълб е практически лишена от морски живот, с изключение на някои видове бактерии, и въпреки че е свързано със Средиземно море през Босфора, то е местообитание само на една трета от броя на биологичните видове.

До 60-те години на миналия век морето е давало богат улов на риба и е осигурявало важни хранителни зони за икономически важни видове, които мигрират тук през редовни интервали от Средиземно море. Оттогава обаче рибните ята са намалели рязко поради съчетанието прекомерен риболов, замърсяване и нахлуването на чужди видове.

Въпреки тези сериозни заплахи Черноморският регион остава жизненоважно убежище за дивата фауна, особено през миграционния период на птиците.

Регион	Включени държави	Процент от територията на ЕС
Атлантически	Белгия, Германия, Дания, Ирландия, Испания, Нидерландия, Обединеното кралство, Португалия, Франция,	18,4
Бореален	Естония, Латвия, Литва, Финландия, Швеция	18,8
Континентален	Австрия, Белгия, България, Германия, Дания, Италия, Люксембург, Полша, Румъния, Словения, Франция, Чешката република, Швеция	29,3
Алпийски	Австрия, България, Германия, Испания, Италия, Полша, Румъния, Словения, Словакия, Финландия, Франция, Швеция	8,6
Панонски	Румъния, Словакия, Унгария, Чешката република	3,0
Степен	Румъния	0,9
Черноморски	България, Румъния	0,3
Средиземно-морски	Гърция, Испания, Италия, Кипър, Малта, Португалия, Франция	20,6
Макаронезийски	Испания, Португалия	0,2

Източник:
Европейски тематичен център по биологично разнообразие (Европейска агенция за околната среда) <http://biodiversity.eionet.europa.eu> октомври 2008 г.

Типове местообитания от „Натура 2000“ в Черноморския регион

Почти една четвърт от типовете местообитания, описани в Директивата за местообитанията, могат да се намерят в Черноморския регион. Не е изненадващо, че много от тях са разположени в зоната, заливана от водата, и следователно са силно повлияни от присъствието на солена вода и постоянното въздействие на вълните. Те включват обширни площи от кални плитчини и пясъчни равнини, солени ливади и блата и, разбира се, дълги ивици бели пясъчни плажове.

Зад плажовете има цяла поредица от различни по вид пясъчни дюни. Някои, като зараждащите се подвижни дюни, белите дюни и сивите дюни, се намират в зони в непосредствена близост до черноморския бряг. Други, като гористите дюни, обикновено са много по-локализирани. На места равнинната брегова линия се замества от високи морски скали. Тези скалисти носове дават подслон на редки растителни видове, като жълтия горицвет (*Adonis vernalis*) и яркочервена теснолистна божур (*Paeonia tenuifolia*). Те са също основни местообитания за розовия скорец (*Sturnus roseus*) и качулатия корморан (*Phalacrocorax aristotelis*).

Черноморският регион е известен и с многобройните си влажни зони. Най-импозантната от тях е делтата на Дунав — огромна водна страна на чудесата, простираща се на хиляди квадратни километра. Но освен тази обширна площ има много други по-малки крайбрежни лагуни, блата и езера, пръснати из околността. Редица реки и потоци също завършват своя път на брега на Черно море.

Тези различни водоеми са не само магнит за размножаващите се и мигриращи птици, но и важен район за размножаване на голямо разнообразие от риби, земноводни и безгръбначни. За жалост много от тях сега страдат от последиците на земеделското, промишленото и строителното замърсяване, както и от мащабни промени.

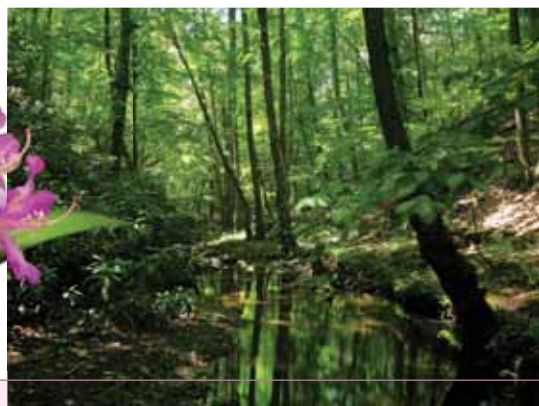

Снимка: © Deltaresort.com

Делтата на Дунав

В края на своето дълго пътешествие през Европа Дунав достига брега на Черно море в Източна Румъния. Тук тя се превръща в лабиринт от водни канали, плаващи острови, тръстикови площи, езера, девствени гори и подвижни пясъчни брегове. Простирайки се на повече от 4500 км², делтата на Дунав е, без преувеличение, най-грандиозната влажна зона на Европа.

Тя освен това е несравним рай за дивата фауна. Милиони птици се вдят на езерата и плаващите острови или в тръстиките и горите. Сред тях са розови пеликани (*Pelecanus onocrotalus*), нощни чапли (*Nycticorax nycticorax*), гривести чапли (*Ardeola ralloides*), блестящи ибиси (*Plegadis falcinellus*), белочели рибарки (*Sterna albifrons*), малки корморани (*Phalacrocorax pygmeus*) и тръстикови блатари (*Circus aeruginosus*). Списъкът сякаш няма край. Делтата на Дунав е от особено значение и за рибите. Досега са регистрирани над 70 вида, много от които са ендемични за региона.

Снимка: © Евгени Динев www.evgendinev.com

Горите на Странджа

Странджа е разположена в най-южната точка на дългата брегова линия на България. Тя предлага живописен пейзаж от хълмисти планини и тучни долини, изпъстрени със спокойни реки и потоци, лъкатушещи надолу към черноморския бряг през редица тесни чупки и завои. Голяма част от терена е покрита с обширни дъбови гори от видовете източен горун (*Quercus polycarpa*), благун (*Quercus frainetto*) и цер (*Quercus cerris*).

Странджа е освен това единственото място в Европа, където се намират рядко срещаните западно-понтийски букови гори от източен бук (*Fagus orientalis*). Разположени по клисури и стръмни склонове, те се характеризират с богати вечнозелени храсталаци, включващи някои реликтни видове от терциера, като странджанска зеленка (*Rhododendron ponticum*), странджанска боровинка (*Vaccinium arctostaphylos*) и понтийско бясно дърво (*Daphne pontica*). Поради огромното разнообразие от местообитания и тяхното сравнително девствено състояние Странджа е важна част от мрежата „Натура 2000“.

По-навътре в сухата нараства ролята на пасищата, тъй като регионът започва да се слива със съседните Средиземноморски, Континентален и Степен регион. Полуестествените сухи пасища, на които преобладават едногодишни и сукулентни растения, са сравнително широко разпространени, докато редките понто-сарматски степи се срещат само епизодично и на малки площи, където има подходящи условия.

Горите също са добре представени, особено по ниските хълмове в Южна България и в делтата на Дунав. Те включват различни типове местообитания, описани в Директивата за местообитанията, като западнопонтийските букови гори, както и заливни гори, алувиални и смесени крайречни гори, като всички те са важни местообитания за кацане и почивка на прилепи и птици.

Варвара, Странджа. Снимка: © Евгени Динев/www.evgenidinev.com

Карта на териториите от „Натура 2000“ в Черноморския регион

Първоначалният списък на териториите по „Натура 2000“ в Черноморския регион беше приет през декември 2008 г. Има всичко 40 територии от значение за Общността (ТЗО) съгласно Директивата за местообитанията и още 27 специални защитени зони (СЗЗ) съгласно Директивата за птиците. Често има значително припокриване между някои ТЗО и СЗЗ, което означава, че данните за тях не са сборни. Въпреки това се счита, че заедно, те обхващат повече от половината от сухоземната площ на региона.

Брой на типовете местообитания в приложение I и биологичните видове и подвидове в приложение II към Директивата за местообитанията

Регион	Типове местообитания	Животни	Растения
Атлантически	117	80	52
Бореален	88	70	61
Континентален	159	184	102
Алпийски	119	161	107
Панонски	56	118	46
Степен	25	25	14
Черноморски	58	79	6
Средиземноморски	146	158	270
Макаронезийски	38	22	159

Източник: Европейски тематичен център по биологично разнообразие (Европейска агенция за околната среда) <http://biodiversity.eionet.europa.eu>.

- Данните не са сборни, тъй като много местообитания и биологични видове се срещат в два или повече биогеографски региона.
- Видовете птици от приложение I към Директивата за птиците не са включени в списъка, тъй като те не са класифицирани по биогеографски регион.

Регион	Брой ТЗО	Обхваната обща площ: (км ²)	Обхваната сухоземна площ: (км ²)	Процент от общата сухоземна площ	Брой СЗЗ	Обхваната обща площ: (км ²)	Обхваната сухоземна площ: (км ²)	Процент от общата сухоземна площ
Атлантически	2747	109 684	68 794	8,7	882	76 572	50 572	6,4
Субполярен	6266	111 278	96 549	12,0	1165	70 341	54 904	6,8
Континентален	7475	150 014	135 120	10,8	1478	147 559	128 432	12,4
Алпийски	1496	145 643	145 643	39,7	365	93 397	93 397	31,1
Панонски	756	15 858	15 858	12,3	100	19 965	19 965	17,5
Степен	34	7210	7210	19,4	40	8628	8628	24,4
Черноморски	40	10 243	8298	71,8	27	4100	3561	30,8
Средиземноморски	2928	188 580	174 930	19,8	999	147 358	142 350	16,0
Макаронезийски	211	5385	3516	33,5	65	3448	3388	32,3
ОБЩО	21 612	655 968	568 463	13,3	5004	486 571	429 615	10,5

Източник: Европейски тематичен център по биологично разнообразие (Европейска агенция за околната среда) <http://biodiversity.eionet.europa.eu>, октомври 2008 г.

- Данните за СЗЗ и ТЗО не са сборни, тъй като има значително припокриване между тях.
- някои територии са на границата между два региона и тъй като базата данни не дава възможност за разделянето им между регионите, те може да са отчетени два пъти.
- Липсват данни за процентния дял на морските зони.
- СЗЗ не са подбрани по биогеографски регион.
- Площта на СЗЗ за Степния регион е изчислена според наличните данни от географските информационни системи.

- ТЗО
- СЗЗ
- СЗЗ и ТЗО

Картата е изготвена въз основа на координатите на териториите, предоставени от Европейската комисия чрез отдела за пространствени приложения към Университета в Льовен, октомври 2008 г.

Снимка: © D. Petescu
www.ibis-tours.ro

1
Делтата на Дунав

Снимка: © J. Sevcik/naturfoto.cz

Снимка: © D. Petescu
www.ibis-tours.ro

2
Делтата на Дунав

Снимка: © И. Зафиров

Снимка: © D. Petescu
www.ibis-tours.ro

3
Делтата на Дунав

Снимка: © Г. Попгеоргиев

Снимка: © С. Дерелиев
www.neophon.com

4
Дуранкулак

Снимка: © С. Спасов
www.wildlifephotos.eu

Снимка: © Р. Ценова

7
Атанасовско езеро

Снимка: © И. Зафиров

Снимка: © B. Salgotmies

5
Калиакра

Снимка: © Д. Георгиев
www.neophon.com

8
Странджа

Снимки: © Р. Ценова

6
Камчийски блата

Снимка: © Д. Георгиев
www.neophon.com

Снимка: © Б. Петров

Делтата на Дунав — магнит за птиците. Снимка: © Daniel Petrescu/www.ibis-tours.ro

Биологични видове от „Натура 2000“ в Черноморския регион

Мекият климат и огромното разнообразие от крайбрежни местообитания и влажни зони в Черноморския регион го правят особено богат с дива фауна, въпреки малката му площ. Неговото стратегическо разположение по един основен миграционен път — прелетния маршрут Виа Понтика — има открояващо се значение. Два пъти в годината небето над черноморското крайбрежие се изпълва с милиони птици, мигриращи към или от своите места на презимуване или размножаване. Много от тях спират по пътя, за да си почиват и да възстановят енергийните си запаси или за да прекарат зимата в делтата на Дунав или в една от другите влажни зони по брега.

Общо взето, не по-малко от 12 световно застрашени вида птици се срещат в Черноморския регион на ЕС. Те включват, наред с други, кървоглав пеликан (*Pelecanus crispus*), червеногуша гъска (*Branta ruficollis*), малка белочела гъска (*Anser erythropus*), белоока потапница (*Aythya nyroca*), степен блатар (*Circus macrourus*), малък корморан (*Phalacrocorax pygmeus*) и силно застрашения тънкоклюн свирец (*Numenius tenuirostris*).

Влажните зони са дом и на голям брой риби, безгръбначни и земноводни. Почти една трета от видовете риби, описани в Директивата за местообитанията, могат да се намерят в Черноморския регион. Само за делтата на Дунав се твърди, че има до 70 различни вида, включително толкова рядко срещани, като пъстругата (*Acipenser stellatus*) и карагьоза (*Alosa pontica*).

В региона се срещат общо 79 вида животни и шест вида растения, посочени в Директивата за местообитанията, както и над една трета от видовете птици, посочени в

Директивата за птиците. Фауната включва 12 вида прилепи, които кацат по многобройните скали, в пещерите и горите. Подобно на птиците, прилепите също мигрират на дълги разстояния. Ето защо места като делтата на Дунав или крайречните гори в Странджа са жизненоважни за тях по време на дългите им пътешествия.

Видрата (*Lutra lutra*) и застрашената европейска норка (*Mustela lutreola*) са сред редките бозайници, срещащи се около Черно море. За последната се казва, че обитават делтата на Дунав, но никой не е съвсем сигурен каква е популацията, която може да се окаже една от най-големите в ЕС.

Някои от растителните видове, включени в Директивата за местообитанията, са характерни за региона, като емилипопово прозорче (*Potentilla emilii-popii*), обикновена пърчовка (*Himantoglossum caprinum*), и плаващата лаваница (*Luronium natans*) с красивите си бели цветове. Яркочервеният теснолистен божур (*Paeonia tenuifolia*) и жълтият горицвет (*Adonis vologensis*) напомнят за съседните Степен и Средиземноморски региони.

Що се отнася до Черно море, то е местообитание на редица морски бозайници, които с течение на времето са еволюирали в характерни подвидове, станали сега ендемични за него. Те включват черноморската афала (*Tursiops truncatus ponticus*), обикновения делфин (*Delphinus delphis ponticus*) и черноморския муткур (*Phocaena phocaena relicta*).

Linum tauricum bulgaricum © Росен Цонев

Снимка: © Чавдар Николов/www.georhron.com

Червеногуша гъска (*Branta ruficollis*)

Червеногушата гъска се разпознава лесно по характерното си червено, черно и бяло оперение. Тя се размножава в арктическата тундра на Русия и Европа и презимува в Черноморския регион. През зимата деветдесет процента от световната популация се събират само на пет територии. Те включват езерата Шабла и Дуранкулак, разположени в Североизточна България. Всяка година тези територии могат да дадат подслон на до 35 000 птици през зимните месеци, предлагайки една наистина внушителна гледка.

Тази зависимост от много малък брой места за презимуване е свързана обаче с големи рискове. Достатъчни са само няколко неблагоприятни промени в тези територии, за да бъде застрашена цялата популация. Тъй като презимуващите гъски се хранят главно с есенна пшеница, ечемик, царевича и на пасищата, те са особено уязвими към променящите се земеделски практики, както и към смущения, произтичащи от развитието на лова и туризма.

Черноморска афала (*Tursiops truncatus ponticus*)

В Черно море се срещат три подвида делфини. И трите произлизат от средиземноморски популации. Те се срещат в цялото Черно море, но броят им постоянно намалява. Счита се, че популацията на черноморската афала се е свила до само няколко хиляди броя. В миналото този вид е бил обект на интензивно ловуване заради маста и месото му. Предполага се, че над пет милиона делфина са били убити, преди ловът им да бъде най-после забранен през 1983 г. Оттогава популациите така и не са се възстановили напълно и понастоящем са постоянно застрашени от замърсяването, прекомерния риболов и интензивното морско движение. Към това се добавя и фактът, че женската афала бавно стига до зрелост и ражда само веднъж на две-три години. Понастоящем се полагат усилия за запазване на черноморските популации чрез Споразумението за опазване на китоподобните бозайници в Черно море и Средиземно море (ASCOBAMS) в рамките на Бонската конвенция за опазване на мигриращите видове диви животни (CMS).

Снимка: © Dr Georgehe Raou

Снимка: © Ивайло Зафиров/www.wildliferphotos.eu

Къдроглав пеликан (*Pelecanus crispus*)

Има два вида пеликани в Европа: розовия пеликан (*Pelecanus onocrotalus*) и много по-редкия къдроглав пеликан (*Pelecanus crispus*). И двата се отличават със своите снежнобели пера и големи клюнове. Те се срещат главно в сладководни местообитания и речни делти или крайбрежни лагуни, където се размножават на големи колонии от до 250 двойки. Обикновено гнездят на плаващи или неподвижни острови, откъснати от сушата. Това е с цел да избегнат хищнически нападения на бозайници.

Къдроглавият пеликан се среща рядко в наши дни: цялата му световна популация възлиза на около 4200 индивида. В рамките на ЕС той се размножава само на няколко територии в Източно Средиземно море и Черно море — в места като делтата на Дунав и дунавското езеро Сребърна. През последните години е отбелязан голям спад на популацията, главно в резултат на отводняването на влажните зони, лова и преследването от рибари. Сред допълнителните заплахи са безпокойствата от туристи и рибари, намаляването на влажните зони, замърсяването на водата, сблъсъците с надземни електропроводи и прекомерният риболов.

Южен гребенест тритон (*Triturus karelinii*)

Включената в Директивата за местообитанията южен гребенест тритон обитава южната брегова линия около Черно море. Населява район, който се простира от България и Сърбия чак до Азербайджан и северната част на Иран. Среща се главно в планинските зони с гори и ливади, където има малки застояли мочурища, блатата, езера и други подходящи пресноводни пространства. Тук той образува независими популации, които могат да наброяват от няколко десетки до няколкостотин индивида. Зрелите животни са активни предимно през нощта и обикновено прекарват в зимен сън периода от октомври до март. Подобно на други видове тритони, южният гребенест тритон е силно чувствителен към намаляването на хранителните и минерални елементи във водата. Ето защо дейностите, които оказват въздействие върху неговото местообитание, като обезлесяването и замърсяването на водата, са съществена причина за намаляването на вида в цялото му местообитание.

Снимка: © Георги Потеогоргиев

Сгради на хоризонта зад Атанасовско езеро, България. Снимка: © Евгени Динев/www.evgenidinev.com

Проблеми на управлението в Черноморския регион

От векове западното крайбрежие на Черно море е бил важен портал и основен търговски път към останалата част на Европа. С течение на времето градове като Варна и Бургас в България и Констанца в Румъния са се разраснали до големи градски зони и търговски центрове. Всеки от тях има над 400 000 жители, което ги прави най-големите градове в съответните страни след София и Букурещ.

Сам по себе си град Констанца е най-голямото морско пристанище на Черно море и едно от десетте най-големи пристанища в ЕС. Простиращо се на повече от 30 км, то може да обработва до 62 милиона тона товари годишно. Значението му като основен транспортен център нарасна значително след откриването на канала Дунав—Черно море през 1987 г., който свързва пристанището с реката.

Що се отнася до крайбрежието на Черно море, то отдавна е магнит за туристите, благодарение на безкрайните си плажове със златист пясък. При комунистическия режим крайбрежието беше известно като „Червената Ривиера“. След присъединяването на България към ЕС то се сдобри с нова слава и сега привлича повече от пет милиона туристи от целия ЕС и от други страни. Както Варна, така и Бургас имат свои международни летища, които помагат да се задоволи този голям туристически наплив.

Като резултат западният бряг на Черно море е станал свидетел на много развития през последните 50 години и пространството става все по-ценно. В България основните туристически дестинации се разраснаха до почти непрекъсната ивица от високи хотелски комплекси, курорти, ресторанти, казина, търговски центрове и вили. Само курортът Златни пясъци се простира на десетки километри в двете посоки и има над 30 000 легла.

Въпреки това обаче все още има много зони по брега, които остават непокътнати. Места като Камчия, делтата на Дунав и Странджа продължават да приютяват сложни екосистеми, които предоставят жизненоважно убежище за многобройни местообитания и видове.

Ала и те са под постоянна заплаха от проекти за рекултивиране на земята и инфраструктурно развитие.

Нахлуващите несвойствени видове: голям проблем за Черно море

Американската гребеновидна медуза (*Mnemiopsis leidyi*) е била случайно вкарана в Черно море с водния баласт на кораб в началото на осемдесетте години на миналия век. При отсъствие на естествени врагове нейната популация бързо се е разраснала, поглъщайки големи количества зоопланктон, ларви и хайвер. Това в крайна сметка е довело до срив на популациите от пелагични риби и е причинило съществена промяна на морската екосистема. Медузата буквално е проляла своя път през хранителната верига. Към средата на деветдесетте години се е считало, че Черно море съдържа над един милиард тона американска медуза, което е повече от теглото на улова на целия световен търговски риболов.

Днес се признава, че масовото разпространение на гребеновидната медуза е допринесло за рязкото намаляване на не по-малко от 26 черноморски вида риба с търговско значение, в това число хамсията и атлантическо-средиземноморската скумрия. Пострадали са също местните ферми за стриди, местните медузи и дори ендемичните делфини. Въздействието е било особено опустошително, тъй като Черно море е било вече под натиска на прекомерния риболов и намаляването на хранителните и минерални елементи във водата. Загубите от срива на рибарството и туризма по Черно море се оценяват на 500 милиона долара годишно.

Снимка: © Vidor Aas

Традиционното овчарство е все още обичайна гледка по хълмовете на Странджа, Южна България. Снимка: © Евгени Динев/www.evgenidinev.com

През последните години вятърните генератори предизвикват особена загриженост. Прочутите скали на Калиакра предоставят идеални терени за такива генератори, тъй като там почти винаги духа вятър и тук вече са монтирани 250 вятърни генератора. На север от пристанището на Констанца бяха обявени неотдавна планове за изграждането на най-големия в света вятърен парк на сушата, като необходимите инвестиции са 1,1 милиарда евро.

Ако не бъдат правилно проектирани и оценени при спазване на гаранциите за защита, формулирани в Директивата за местообитанията, вятърните електроцентрали и други съоръжения могат да изложат на потенциално сериозна заплаха видовете и местообитанията във и около „Натура 2000“ с оглед на факта, че черноморското крайбрежие е стратегически разположено по продължение на Виа Понтика — един от най-важните миграционни маршрути за птиците и прилепите в Европа.

По-навътре в страната земеделието поема ролята на основно земеползване, осигурявайки важен източник на доходи за многобройното селско население. Голяма част от него остана сравнително дребно до неотдавна, но и тук нещата се променят бързо. Влажните зони от голямо значение за птиците и други видове се замърсяват или пресушават и пренасочват за земеделски дейности.

Счита се, че около 400 км² от влажните зони в делтата на Дунав са превърнати в земеделски и горски площи. Много от нейните естествени водни канали са дренирани и канализирани, за да се улесни вътрешноводният транспорт. Всички тези дейности не само засягат дивата фауна, но и намаляват способността на делтата да задържа вода и да се самоочиства от замърсители и от излишните хранителни вещества.

По-положителен е фактът, че делтата се превръща в голяма дестинация на екотуризма. По принцип подобни дейности са много повече в тон с естествената околна среда и помагат природата да получи пряка икономическа ценност. Те освен това допълват доходите на около 15 000 души, които и до днес живеят там.

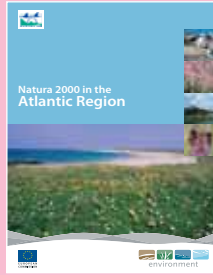
Колкото до Черно море, то също е значително засегнато от замърсители и хранителни вещества, постъпващи от Дунав и другите реки, които се вливат в него. Като резултат сега то има сериозен проблем с намаляването на хранителните и минерални елементи във водата. В зависимост от метеорологичните, хидрологичните и биологичните условия редовно се наблюдава токсичен цъфтеж на водорасли и голяма част от водния стълб сега е лишена от живот.

Освен това Черно море страда от редовни нефтени разливи и изтичания, които имат своя дял в увреждането на морското здраве. Продължителната практика на прекомерен риболов също е довела до изчерпването на много рибни видове. Като помощ за борбата срещу тези проблеми през 1992 г. от всички държави в региона беше подписана Конвенцията за опазване на Черно море от замърсяване.

Пеликан, убит от вятърен генератор на нос Калиакра. Снимка: © Михаил Илиев, БДЗП

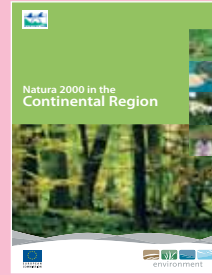
В настоящата поредица:

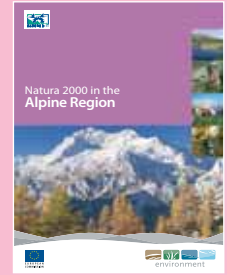
„Натура 2000“ в Атлантическия регион

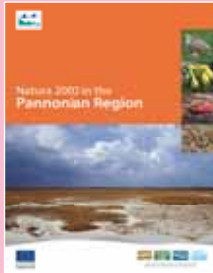
„Натура 2000“ в Бореалния регион

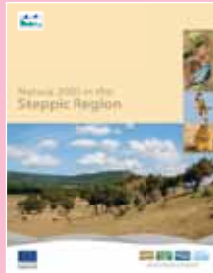
„Натура 2000“ в Континенталния регион

„Натура 2000“ в Алпийския регион

„Натура 2000“ в Панонския регион

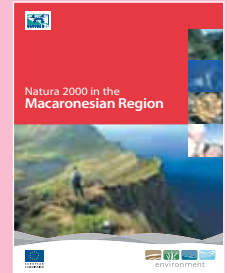
„Натура 2000“ в Степния регион

„Натура 2000“ в Черноморския регион

„Натура 2000“ в Средиземноморския регион

„Натура 2000“ в Макаронезийския регион

Европейският съюз има девет биоеографски региона, всеки от които е със свое характерно съчетание от растителност, климат и геология. Териториите от значение за Общността се избират в зависимост от всеки регион на базата на национални списъци, предоставени от всяка държава-членка, включена в него. Работата на такова равнище улеснява опазването на биологичните видове и на типовете местообитания, намиращи се при сходни природни условия в редица страни, независимо от политическите и административните граници. Заедно със специалните защитени зони, определени съгласно Директивата за птиците, териториите от значение за Общността, избрани за всеки биоеографски регион, съставляват екологичната мрежа „Натура 2000“, която се простира във всичките 27 страни в Европейския съюз.

